

באתי לגני

יו"ד שבט, ה'תשל"ב

קובץ זה נדפס
לזכות

החתן הת' אייזיק שיחי' בוימגארטן
והכלה מרת מוסיא שתחי' גולדמאן

לרגל בואם בקשרי השידוכין
בשעה טובה ומוצלחת

נדפס ע"י
הוריהם

הרה"ת לייבל וזוגתו מרת גולדי שיחיו בוימגארטן
הרה"ת שמואל זאנוויל וזוגתו מרת צירל שיחיו גולדמאן

בס"ד. יו"ד שבט, ה'תשל"ב*

באתי לגני אחותי כלה¹, ומביא כ"ק מורי וחמי אדמו"ר בעל ההילולא בהמאמר דיום ההסתלקות ויום ההילולא שלו², דאיתא (שמובא) במדרש רבה (במקומו) לגן אין כתיב כאן אלא לגני לגנוני (היא החופה, אשר שמה עיקר דירת החתן*), למקום שהי' עיקרי בתחלה, דעיקר שכינה בתחתונים היתה, אלא שעל-ידי הענינים הבלתי רצויים (מתחיל מחטא עץ הדעת) נסתלקה השכינה מלמטה למעלה עד לרקיע השביעי, ואחר-כך עמדו צדיקים (מתחיל מאברהם אבינו, אחד הי' אברהם³) והורידו את השכינה מלמעלה למטה, עד שבא משה שהוא השביעי, וכל השביעין חביבין⁴, והורידה למטה בארץ. וענין זה (המשכת וירידת השכינה למטה בארץ, שהיתה על-ידי משה) הי' בעיקר⁵ בבית המקדש⁶, כמו שכתוב⁷ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. ולהעיר, שבמדרש שם מדבר בנוגע להזמן שבו היתה המשכת השכינה למטה, שעיקר השראת השכינה בארץ היתה ביום שהוקם המשכן, ובהמאמר מדבר בנוגע להמקום שבו נמשכה השכינה, דעיקר ההמשכה הוא במשכן ומקדש, ועל-ידי זה נמשך גילוי אלקות גם בכללות העולם.

(3) יחזקאל לג, כד.

(4) ויק"ר פכ"ט, יא.

(5) מה-שאיין-כן במתן תורה – ראה לקמן ס"ב.

(6) כן הוא הלשון (בבית המקדש) בהמאמר – אף שלכאורה הוא ליה למימר במשכן, או במקדש (כלשון הפסוק). ולכאורה יש לומר, דזה שאומר בבית המקדש, הוא, כי המשכן הי' דירת עראי (שמואל"ב ז, ו. שהש"ר פ"א, טז ג) ועיקר השראת השכינה היתה בבית המקדש. וראה לקמן ס"ב, דעל-ידי המשכן עשה משה ניתן הכח על המשכת השכינה בבית המקדש.

(7) תרומה כה, ה.

(* יצא לאור בקונטרס יו"ד שבט – תשנ"ב, "לקראת יום הבהיר יו"ד שבט הבא עלינו לטובה, יום מלאות ארבעים ושנים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א, ויום ההסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע . . . מוצאי שבת קודש בא, התשנ"ב).

המאמר "מיוסד בניקרו על פרק השני מהמשך ההילולא, ויוצא לאור לקראת יו"ד שבט שנה זו – בו לומדים פרק הנ"ל בפעם השלישית*."

(1) שה"ש ה, א.

(2) ד"ה באתי לגני היש"ת (נדפס בסה"מ ה'תשי" ע' 111 ואילך), שניתן על ידי בעל המאמר ליו"ד שבט היש"ת, יום ההסתלקותו.

(* ראה ב"פנתח דבר" לד"ה זה התשכ"ח – לעיל ע' שו ובשוה"ג ב.

מילואים

אך באמת אין סתירה בין הביאורים: המשמעות של המשכה כאן היא לא שהעניין האלוקי עצמו נמשך למטה כפי שהוא, אלא זו היכולת של אור אין-סוף להתפשט ולהגיע עד "למטה מטה". זה סוג המשכה כזו שמטרתה היא שהגילוי יגיע דווקא עד "למטה", ולכן הוא נמשך באופן מצומצם, כך שהתחנות יישאר "מטה" דווקא ולא יתבטל בגלל הגילוי, "אלוקות מתקרב אליו". המשכה כזו היא בודאי נמוכה יותר מהעלאה, שבה התחנות מתבטל ממציאותו לגמרי ונכלל בעליון (ראה ד"ה ונחה תשי"ד סעיף ד', ו', ובהמשכו ד"ה על שלושה דברים תשי"ד, סעיף ג').

ואילו באשר להבדל בין הכוהנים ללויים, המשמעות של המשכה היא שונה. שם הכונה בהמשכה היא שהמדרגה האלוקית עצמה נמשכת ומתגלה למטה כפי שהיא ומביאה לביטול בתכלית. המשכה זו היא גבוהה יותר מהעלאה, שגם בה האדם יוצא ממציאותו ונשרף ונגמר כלפי העליון אבל תהליך הכיליון והשריפה הוא ברעש. לפי זה נמצא שעבודת הכוהנים ועבודת הלויים הן בעצם שני אופנים ומדרגות בביטול והתכללות גופא.

לביאור י"ב) "המשכה והעלאה": בפנים המאמר ובביאורנו הוסבר שהמשכה היא עניין נמוך יותר מהעלאה, כי בהמשכה האדם נשאר במציאותו ו"אוסף" לתוכו את הגילוי מלמעלה, "אלוקות נמשך ומתקרב אליו", ואילו בהעלאה האדם יוצא ממציאותו לגמרי ונכלל באלוקות, "הוא מתקרב לאלוקות".

בסעיף ה' במאמר מובא שעבודת הכוהנים הייתה בחשאי וברעותא דליבא, המשכה, ועבודת הלויים הייתה בשירה וזמרה, העלאה. עניין זה הובא גם במאמר ד"ה באתי לגני תשי"ב, ושם בביאורנו הוסבר שעבודת הלויים הייתה ברעש והתפעלות כי בהעלאה האדם עדיין לא נכלל והתבטל לגמרי באלוקות, ואילו עבודת הכוהנים הייתה בחשאי בגלל שבהמשכה הגילוי כבר נמצא למטה ואז הביטול הוא בתכלית והעדר ההתפעלות.

בסיכום העניין נמצא שמהחילוק בין עבודת הכוהנים לעבודת הלויים משמע שהמשכה היא עניין גבוה יותר מהעלאה, ואילו מהמבואר בגוף המאמר ידון משמע שדווקא העלאה גבוהה יותר.

ב) וממשיך בהמאמר דיוק לשון הכתוב ושכנתי בתוכם, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד מישראל⁸. וזהו צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עליה⁹, שצדיקים הם משכינים (ממשיכים¹⁰) את השכינה שנקראת עד⁸, שוכן עד מרום וקדוש¹¹, שתהיה בגילוי למטה.

ויש לומר, דזה שמביא בהמאמר פירוש הפסוק צדיקים יירשו ארץ גו' לאחרי שמבאר שעיקר ההמשכה היתה במשכן¹² ולאחרי שמבאר דבתוכם לשון רבים הוא בתוך כל אחד ואחד מישראל, הוא לרמז, דזה שצדיקים ממשיכים את השכינה למטה (וישכנו לעד עליה), הכוונה בזה היא לא רק לשבעה הצדיקים שמאברהם עד משה, אלא לכל-אחד ואחד מישראל, ועמך כולם צדיקים¹³. היינו, דבזה שנאמר ושכנתי בתוכם (לשון רבים) שקאי (שמתייחס) (גם) על כל אחד ואחד מישראל, שני ענינים. שבכחו של כל אחד ואחד מישראל להיות משכן ומקדש לו יתברך, שיהיה שוכן בו עיקר שכינה [באותו האופן ממש כמו שהיה בבית המקדש] – ושכנתי בתוכם. וגם, שעל-ידי זה יומשך גילוי אלקות בעולם – וישכנו לעד עליה (בארץ).

סיכום: "ושכנתי בתוכם" – שני ענינים בזה: א. עיקר המשכת השכינה הייתה במשכן, ובכוחו של כל אחד ואחד מישראל להיות משכן ומקדש לו יתברך, שיהיה שוכן בו עיקר שכינה באותו אופן ממש כמו בבית-המקדש; ב. "צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עליה", שהם ממשיכים את השכינה (עד) בארץ, והכוונה היא לכל אחד ואחד מישראל, שממשיך גילוי אלוקות בעולם.

ולהוסיף, דזה שהפירוש דושכנתי בתוכם (לשון רבים) הוא בתוך כל אחד ואחד מישראל בא (בהמאמר) בהמשך לזה שהורדת והמשכת השכינה למטה היתה על-ידי משה, הוא, כי הכח שבכל אחד מישראל

11) כן הוא בהמשך ההילולא. וראה ד"ה באתי לגני ה'תשכ"ח הערות 27-28 (לציל ע' שח).

12) ובפרט שבמדרש מובא פירוש הפסוק לפני שאומר שהשראת השכינה היתה בהקמת המשכן, ובהמאמר מונה סדר הענינים.

13) ישע' ס, כא.

8) הובא בלקו"ת ר"פ נשא (כ, סע"ב) בשם "ארו"ל". וראה ראשית חכמה שער האהבה פ"ו קרוב לתחלתו (ד"ה ושני פסוקים – ט, ב). ועוד. – נסמן בלקו"ש חכ"ז ע' 414.

9) תהלים לז, כט.

10) ראה מ"ב ומהר"ז בלמדב"ר פ"ג, ב. מהר"ו לבר"ר פ"ט, ז.

עניין האין סוף. ב. עד"ה הוא על דרך הלשון "עד כאן תבוא", שמורה על הפסק, שלשם אי אפשר "לבוא" ולהשיג, מפני שמדובר על מדרגה אלוקית שלמעלה מהשגה.

א השכינה נקראת "עד"

בלקו"ת (פקודי, ז, ב"ג) מבואר הטעם לזה שהשכינה נקראת "עד", ובשתיים: א. "עד" הוא על דרך הלשון "עדי עד", שמורה על נצחיות,

להמשיך שיהיה שוכן בו עיקר שכינה הוא על-ידי המשכת עיקר שכינה למטה שהיתה על-ידי משה. דכמו שהירידה וההמשכה למטה שהיתה במתן תורה, וירד הוי"ה על הר סיני¹⁴, היתה באופן שעל-ידי זה ניתן הכח שגם לאחרי מתן תורה יוכלו להמשיך גילוי אלקות למטה [דזהו שאמרו רז"ל¹⁵, שבמתן תורה נתבטלה הגזירה דעליונים לא ירדו למטה, דענין ביטול הגזירה הוא שמכאן ולהבא יכול להיות ירידת עליונים למטה], על דרך זה הוא בנוגע להירידה וההמשכה למטה שהיתה על-ידי המשכן שעשה משה [דמהמעלות שבהמשכה שהיתה במשכן לגבי ההמשכה שהיתה במתן תורה הוא¹⁶, דההמשכה למטה שהיתה במתן תורה היתה מצד דלמעלה (ולכן היה הגילוי רק לפי שעה), וההמשכה במשכן היתה באופן שהמטה (הדברים הגשמיים שמהם נעשה המשכן) נעשה כלי להגילוי¹⁷], דעל-ידי שמה הוריד והמשיך את השכינה במשכן באופן שהמטה נעשה כלי להגילוי, על-ידי זה ניתן הכח להמשיך אלקות באופן זה בבית המקדש, וגם בהמקדש הרוחני שבכל אחד ואחד מישראל. ועל-ידי שההמשכה בהמשכן היתה באופן שעל-ידי זה נמשך גילוי אלקות גם בכללות העולם, נעשה על דרך זה גם בהמקדש הרוחני שבכל אחד מישראל, דהשראת השכינה שבהאדם (ושכנתי בתוכם) תהיה באופן שעל-ידי זה יומשך גילוי אלקות גם בעולם (וישכנו לעד עליה).

סיכום: משה הוריד והמשיך את השכינה במשכן באופן שהמטה נעשה כלי לגילוי ושעל-ידי זה נמשך גילוי אלקות גם בכללות העולם, ומזה הוא הכוח להמשיך עיקר שכינה למטה: א. בבית המקדש הגשמי; ב. במקדש הרוחני שבכל אחד; ג. באופן שהמטה נעשה כלי לגילוי; ד. ושעל-ידי זה יומשך גילוי אלקות גם בעולם.

(16) ראה סה"מ תרמ"ג ע' רכב.

(14) יתרו יט, כ.

(15) ראה תנחומא ורא טו. שמו"ר פי"ב, ג. ועוד.

ב ההמשכה במתן תורה וההמשכה במשכן
ההבדל בין ההמשכה שהייתה במתן תורה לבין ההמשכה שהייתה במשכן, יובן על פי משל מרב המלמד את תלמידו השכלות עמוקות. הדבר ייתכן בשני אופנים: א. הרב הוא בעל הסברה נפלאה והוא ניחן ביכולת להוריד את הסברות העמוקות עד לרמתו של התלמיד, ולכן התלמיד קולט את דבריו העמוקים. ב. התלמיד עצמו התקדם והגיע לרמת שייכות להיות מסוגל להבין השכלות כאלו. במתן תורה, העולם אמנם קיבל וקלט את האור האלוקי, אבל ההמשכה הייתה "מצד למעלה", בגלל היכולת האלוקית האינסופית להוריד את האור האלוקי עד למטה, ולא משום שהוא עצמו נעשה "כלי" לגילוי אלקות. ואילו במשכן, ההמשכה הייתה "באופן שהמטה נעשה כלי לגילוי", שהדברים הגשמיים עצמם שייכים מצידם לאלוקות.

מצד הכוונות הגדולות שבתפילה היה צריך להיות אצלו כלות הנפש. והטעם לזה, כי תפילה היא העלאה לצאת ממציאותו, בדוגמת הקרבן.

וזהו שאמרו אין עומדין להתפלל אלא מתוך כבוד ראש, ופירש רש"י הכנעה ושפלות. כי כיון שענין התפילה הוא ביטול, לכן גם ההכנה היא ביטול. אלא שהביטול בתפילה הוא מצד הקירוב **לאִלוקות**, ולכן הוא בביטול דכלות הנפש. והביטול שקודם התפילה הוא שהתמרמר על **ריחוקו** מאלוקות, ולכן הביטול הוא הכנעה ושפלות.

ויש לומר, שהפירוש (הנ"ל) שלהקריב הוא אותיות להקריב, הוא כמו הביטול שלפני התפילה (כריקבון, **שנפסד** מציאותו), וע"י הריקבון נעשית הצמיחה (שהקב"ה מגביהו בתפילתו).

סעיף י: והנה מצינו ב' אופנים בהתבוננות המביאה להכנעה ושפלות: א. התבוננות בעוצם פחיתותו וגודל ריחוקו, וההתבוננות תהיה בחשבון טוב ומדודק (שע"י זה תהיה לו השגה פנימית (ולא מקיף), ואמיתית (שלא יטעה עצמו)). ב. התבוננות בזה שאינו משלים הכוונה שבשבילה ירדה נשמתו למטה.

והחילוק בין שני הביאורים, דלביאור הא' השפלות היא הכנה לתפילה, משום שכל המשפיל עצמו הקב"ה מגביהו, ומגיע לדרגות הכי נעלות. אבל לביאור הב' ההכנה לתפילה היא השפלות וההכנעה עצמם, כי כדי שתורגש אצלו הירידה הוא ע"י הדגשת עילוי והפלאה האלוקות, וכל שירגיש יותר העילוי, ירגיש יותר גודל הירידה, ואז גם בשפלות שלו נרגש קצת העילוי דאלוקות, שהוא ענין התפילה.

והחילוק בין התבוננות זו (העילוי דאלוקות) לבין ההתבוננות בתפילה: לפני התפילה ההתבוננות ברוממות הא"ל היא בנוגע לשפלות האדם (ולכן ע"י זה הוא נכנע), אבל בתפילה – ההתבוננות היא ברוממות הא"ל עצמה (ולכן הוא נכלל באלוקות, כנ"ל סעיף ט).

סעיף יא: ולהוסיף, שהחילוק בין ההתבוננות שקודם התפילה ובשעת התפילה הוא גם בענין רוממות הא"ל, כי ההתבוננות שבשעת התפילה היא באור אין סוף שלמעלה משייכות לעולמות (ולכן הביטול שבתפילה הוא שמתבטל לגמרי, ביטול דכלות הנפש, כנ"ל סעיף ט). ומבאר אדמו"ר מהר"ש שבענינים שהם בערך זה לזה (אצילות ובי"ע שייך חשבון בגודל העילוי של ענין אחד לגבי ענין שני, אבל בענינים שהם באין ערוך זה לזה (כל העולמות לגבי אור אין סוף) – אין שייך שם עניין החשבון, וע"י התבוננות באור אין סוף יגיע לאהבה שלא יהיה לו חפץ לא בגן עדן התחתון ולא בעליון, אלא לו לבדו: "ועמך לא חפצתי". (ומבואר ענין האתכפיא שבנפש האדם, ראה סעיף ו).

וממשיך אדמו"ר מהר"ש בדיוק הלשון "ועמך לא חפצתי", שאין לו פנימיות הרצון (חפץ) בכל הגילויים, אבל חיצוניות הרצון יש לו. כי כמו שמלמעלה למטה התהוות העולם התחתון מעצמותו יתברך, היא באמצעות הגילויים (כדלעיל סעיף ו) – על דרך זה בעליה מלמטה למעלה, שהתכללות בעצמות היא ע"י הגילויים דהשתלשלות. ולכן הוא רוצה בהם, בכדי שעל ידם יגיע לעצמות אור אין סוף. אבל זהו חיצוניות הרצון (והוא חידוש, שישנו פנימיות הרצון גם בהעלאה).

ג) **וממשיך** בהמאמר, דהטעם על זה שעיקר שכינה בתחתונים היתה, הוא, כי תכלית הכוונה בבריאת והתהוות העולמות הוא שנתאוה הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים¹⁷. ומבאר, דזה שנתאוה הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים הוא שיהיה גילוי אלקות למטה על-ידי עבודת האדם, על-ידי אתכפיא ואתהפכא¹.

[ויש לומר, דמה שכתוב בהמאמר שהגילוי אלקות למטה הוא על-ידי העבודה דאתכפיא ואתהפכא קאי זה (גם) על נתאוה כו' דירה בתחתונים. היינו, דבזה שנתאוה שתהיה דירה בתחתונים, כמה ענינים. שיהיה גילוי אלקות למטה – בתחתונים, ושהגילוי אלקות למטה יהיה לא על ידי המשכה מלמעלה אלא על-ידי עבודת האדם – עבודת התחתונים, ושהעבודה שעל-ידיה יומשך הגילוי למטה תהיה העבודה דאתכפיא ואתהפכא – עבודה שמצד ענין התחתונים¹].

(17) ראה הנחומא נשא טז. בחוקתי ג. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פ"ג, ו. תניא רפ"ו.

ג) **הטעם על זה שעיקר שכינה בתחתונים היתה ..**

בקטע זה מביא מהמאמר שתי נקודות: א.

הסיבה לזה שעיקר שכינה בתחתונים הייתה מתחילה הוא בגלל שתכלית הכוונה בבריאת והתהוות העולמות הוא שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים¹⁷. ב. התאוה היא שיהיה גילוי אלקות למטה דווקא על ידי עבודת האדם.

לכאורה, שני הענינים לא עולים בקנה

אחד, שהרי אם התאוה היא שהדירה תהיה דווקא על ידי עבודת התחתונים, כמה ואיך זה טעם על זה שבעולם מצד עצמו מתחילה, עוד לפני העבודה של אתכפיא ואתהפכא, יש כבר "עיקר שכינה"?

על כך ראה בד"ה באתי לגני תשל"א (סעיף

ד), שם מבואר כך: "זה שעיקר שכינה בתחתונים הייתה בתחילה הכריאה הוא שהתהוות עולם הזה התחתון הייתה באופן

שנעשה בו ההכשרה שעל ידי עבודת האדם יהיה דירה גם מצד עניינו דהעולם, עיי"ש.

ד) **"בזה שנתאוה שתהיה דירה בתחתונים כמה ענינים"**

בפנים מבאר ש"התאוה" בבריאת העולמות היא לא רק באופן כללי שתהיה לו דירה בתחתונים, אלא גם שזה יתבצע דווקא על ידי עבודת התחתונים באתכפיא ואתהפכא.

חשוב להדגיש: אין הכוונה שה"תאוה" מורכבת מכמה חלקים שונים, כביכול הקב"ה רוצה "דירה בתחתונים", ובנוסף התאוה שהדירה תיעשה על ידי עבודת התחתונים ועל ידי אתכפיא ואתהפכא. אלא הקב"ה "נתאוה" (רק) שתהיה לו "דירה בתחתונים", ובזה עצמו

נכללים כמה שלבים שהם אלו שעושים את הדירה דווקא "בתחתונים" ובכך משלימים את הכוונה: א. עצם העניין שתהיה לו דירה בתחתונים, כלומר: שיהיה "גילוי אלקות

וממשיך בהמאמר, דהגילוי שנמשך למטה על-ידי העבודה דאתכפיא ואתהפכא הוא גילוי שלמעלה משייכות לעולמות. נזוהו שעל-ידי ועשו לי מקדש היתה המשכת עיקר שכינה למטה, דעיקר שכינה הוא האור שלמעלה משייכות לעולמות¹⁸, כי העבודה דעשיית המשכן היא העבודה דאתכפיא ואתהפכא, ועל-ידי עבודה זו הוא המשכת האור שלמעלה מעולמות, עיקר שכינה¹⁹. וכמאמר¹⁹ כד אתכפיא סטרא אחרא אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין, דפירוש בכולהו עלמין הוא לא שהאור נמשך בכל העולמות אלא שהוא אור שהוא בכולהו עלמין בשוה, היינו, שלגביו כולוהו עלמין הם בשוה, והוא האור שלמעלה משייכות לעולמות, ועל-ידי העבודה דאתכפיא ואתהפכא נמשך²⁰ אור זה.

סיכום: עיקר שכינה בתחתונים הייתה מפני שתכלית הכוונה בבריאת העולמות הוא ש"נתאוהה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים"; "נתאוהה" שיהיה גילוי אלוקות בתחתונים על ידי עבודת התחתונים שמצד עניין התחתונים, אתכפיא ואתהפכא; הגילוי שנמשך למטה על ידי זה הוא האור שלמעלה משייכות לעולמות, עיקר שכינה.

ד) וממשיך בהמאמר בפרק שני (הפרק השייך לשנה זו²¹), שהעבודה שהיתה כמשכן ומקדש היא העבודה דאתכפיא המביאה לאתהפכא. ולכן אחת העבודות²² שהיו במקדש היא עבודת הקרבנות, כי ענין עבודת הקרבנות הוא אתכפיא ואתהפכא (כדלקמן).

(תשנ"ב) לומדים פרק זה דהמשך בפעם השלישית. – ראה ב"פתח דבר" לד"ה זה ה'תשכ"ח (לעיל ע' שו ובשוה"ג ב).
22) ויש לומר, שפירוש "אחת העבודות" הוא – העבודה המיוחדת והעיקרית* שבמקדש, שהרי ענינו של בית-המקדש הוא – "בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות" (רמב"ם ריש הל' בית הבחירה). וראה בהמשך רפ"ג: עיקר העבודה כמשכן ומקדש . . עבודת הקרבנות.

18) ראה בארוכה ד"ה באתי לגני ה'תשי"א (לעיל ע' רסג ואילך).
19) ראה תניא פכ"ז ולקו"ת ר"פ פקודי (מוזח"ב קכח, ב. וראה גם שם סו, ב. קפד, א). תו"א ויקהל פט, ד. לקו"ת חוקת סה, ג.
20) ונקראת המשכה זו בשם "אסתלק", לפי שהוא גילוי האור שבכחנינת רוממות (תו"א שם).
21) תשל"ב (שנת אמירת מאמר זה) – שנה השנייה ללימוד המשך בפעם השנייה, ובשנה זו

(* ולהעיר מתור"ה עד אחת – מנחות יח, א.

שעבודת התחתונים תהיה עבודה כו שבאה מצד עניינם (ולא כמו אהבה ויראה, למשל, שעניינם שייך גם בעליונים), ובהתאם לזה, גם הגילוי בהם הוא מצד עניינם (ראה בכל זה ד"ה באתי לגני תשל"א, סי"ב).

למטה"; ב. שהדירה תיעשה "על ידי עבודת האדם" ולא על ידי המשכה מלמעלה, כלומר: שהגילוי לא רק ירד לעולם מצד למעלה אלא שהעולם יהיה כלי לגילוי; ג. שהדירה תיעשה דווקא "על ידי אתכפיא ואתהפכא", כלומר:

לאחר שהאדם עושה עצמו למקדש, צריך להוסיף העבודה דאדם כי יקריב **מכם**. וע"י זה תומשך המשכה נעלית עוד יותר, שהיא עיקר העניין ד"ישכנתי בתוכם". (ביאור העניין בסעיף ו).

סעיף ו: יובן החילוק בין עשיית המשכן (הגשמי והרוחני) ועבודת הקרבנות שבו, בהקדם החילוק בין אתכפיא ואתהפכא: ענין אתהפכא הוא שהדבר נשאר במציאותו, אלא שמציאותו היא מציאות דקדושה. וענין אתכפיא הוא הביטול; **יציאה** ממצויאותו. ועל פי זה מובן שעשיית המשכן היא עניין אתהפכא ועבודת הקרבנות (שהבהמה נשרפת ומתבטלת ונכללת באור שלמעלה) – אתכפיא.

וענין האתכפיא שבעבודת הקרבנות – ניכר יותר בעבודת הקרבנות שבנפש האדם (כדלקמן סעיפים ט, יא).

סעיף ז: ויש להוסיף, שענין העליה וביטול היש לאין, הוא גם הטעם לכך שלא התהווה עולם הזה מלכתחילה, אלא באופן שתחילה נתהוו עולמות העליונים ומהם נתהווה עולם התחתון. כי ע"י זה נעשה בנבראים הרצוא ליכלל בשורשם.

על פי זה ישנם ב' פירושים ב"ירידה צורך עליה": א. הירידה היא כדי שתהיה עליה למעלה מהדרגה שהיתה קודם הירידה. ב. זה שהתהוות התחתון היתה ע"י שהיה כלול תחילה בעליון, הוא כדי שיהיה לו רצוא ועליה.

ועל דרך זה האור האלוקי שמהווה את הנבראים, שהיה כלול תחילה במאור ובאור שלמעלה משייכות לעולמות. והטעם על זה הוא, בכדי שבנבראים יהיה רצון להיכלל באור **שלמעלה משייכות לעולמות**, וע"י זה יהיו בטלים במציאות.

סעיף ח: וביאור העניין בפרטיות יותר יובן (לקמן סעיף יא) בהקדים הנאמר בקרבנות "נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני", ומבאר אדמו"ר הוקן שעיקר הנחת רוח והתענוג למעלה הוא מזה שהיש מתבטל ונעשה אין, ועיקרו במעשה הקרבנות. כי ענין הקרבנות הוא שהתחתון יוצא ממצויאותו ועולה למעלה (כדלקמן סעיף ט, יא).

ולוסיף, שע"י זה גם המלאכים העליונים נכללים ומתבטלים באור אין סוף, כי הקרבן מוסיף בהם כח וחיות להיבטל, ועד לאשתאבא בגופא דמלכא, וזהו ענין השיר שהיה בהקרבנות, כי כל עליה היא ע"י שיר (וכפירוש הרב המגיד "כל בעלי השיר" – הם המלאכים, הנקראים חיות ובהמות, "יוצאים בשיר" – יוצאים מהכלים שלהם להיכלל באור אין סוף).

סעיף ט: ולהוסיף, שענין העלאה דקרבנות רמוז בשם, קרבן מלשון קירוב. כי בהמשכה, **אלוקות** נמשך ומתקרב אליו, אבל בהעלאה הוא עצמו יוצא ממקומו ונכלל באלוקות. ויש לקשר זה עם הפירוש שלהקריב הוא אותיות להקריב, שריקבון הוא ביטול, כי ע"י העלאה של הקרבנות לאור אין סוף שלמעלה משייכות לעולמות (ויתירה מזו, עד אין קץ), הביטול דקרבנות הוא ביטול בתכלית.

ועל דרך זה בעבודת הקרבנות שבנפש האדם ועלייתה להיכלל באור אין סוף, והעליה היא בתפילה, וכתורת הבעש"ט שזה שהאדם חי אחר התפילה אין זה על פי טבע, כי

סיכום כללי

סעיף א: במאמר (באתי לגני תש"י) מביא את דברי המדרש רבה, שמשוה הוריד את השכינה למטה בארץ, ועיקר המשכת השכינה היתה במשכן [במדרש מדובר שעיקר המשכה למטה היתה ביום הקמת המשכן. אבל במאמר מדובר שהמקום העיקרי להמשכת השכינה הוא המשכן, ובאמצעותו – נמשך גילוי אלוקות בכל העולם (וראה גם לקמן סעיף ד)].

סעיף ב: בהמשך לכך, מובא במאמר, כי לאו דווקא צדיקים גדולים כמשה, אלא כל אחד יכול להיות משכן ומקדש לקב"ה (עיקר שכינה באותו האופן ממש בבית המקדש), וע"י זה להמשיך גילוי אלוקות בעולם.

לאידך גיסא, גם זה שיש לכל אחד הכח להמשיך ולהשכיך בתוך עצמו את עיקר שכינה – הוא ע"י משה, כי משה נתן כח לשני ענינים: א. ע"י מתן תורה וביטול הגזירה שיוכלו לירד עליונים למטה – ויכלו להמשיך גילוי אלוקות למטה. ב. ע"י הקמת המשכן – נתינת כח שהמטה יהיה כלי לגילוי (כשם שההמשכה במשכן היתה באופן שהדברים הגשמיים שמהם נעשה המשכן – היו כלי לגילוי, ודלא כמתן תורה שההמשכה היתה רק מצד למעלה).

סעיף ג: וממשיך במאמר, שעיקר שכינה בתחתונים היתה, והטעם, הואיל ותכלית הכוונה בבריאת העולמות היא שנתאוהו הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים. ומוסיף עוד ענין: שהדירה נעשית ע"י העבודה באתכפיא ואתהפכא, שהואיל וע"י עבודה זו נמשך האור שלמעלה משייכות לעולמות – א"כ נמשך ע"י זה עיקר שכינה (שהוא האור שלמעלה משייכות לעולמות).

ויש לומר שב"נתאוהו הקב"ה כו"י יש ג' ענינים: א. שיהיה גילוי אלוקות בתחתונים. ב. ע"י עבודת התחתונים. ג. ע"י עבודה שמצד ענין התחתונים – אתכפיא ואתהפכא.

סעיף ד: וממשיך במאמר, שהעבודה שהיתה במשכן ובמקדש היא העבודה דאתכפיא המביאה לאתהפכא, ולכן אחת העבודות במשכן ומקדש (והעיקרית שבהן) היא עבודת הקרבנות שעניינה הוא אתכפיא ואתהפכא (כדלקמן סעיף ו). ולפי זה מובן שהמשכת עיקר שכינה היתה בפרט ע"י המשכן ומקדש, שכן: א. עשיית המשכן עצמה היא אתכפיא ואתהפכא. ב. גם העבודה שבתוך המשכן היא אתכפיא ואתהפכא – עבודת הקרבנות (וכנ"ל סעיף ג שע"י אתכפיא ואתהפכא – נמשך עיקר שכינה).

סעיף ה: וממשיך במאמר, שעבודת הקרבנות היא עבודה רוחנית שבנפש, וזהו "אדם כי יקריב מכם", שהוקרבה היא – נוסף על הבהמה – מהאדם עצמו, הבהמה שבלבו.

וענין זה מתאים עם מה שהובא לעיל (סעיף ב), שכל אחד בכוחו להיות משכן, ולכן – כשם שבמשכן ומקדש היו שני ענינים: א. עשיית המשכן (המשכה נעלית ביותר). ב. עבודת הקרבנות (המשכה נעלית עוד יותר) – כך גם בנוגע למקדש שבכל אחד, שגם

והנה הקשר דענין זה [שהעבודה שהיתה במשכן ומקדש היא העבודה דאתכפיא ואתהפכא] עם המבואר בתחלת ההמשך (בפשטות) הוא, דכיון שהמשכת עיקר שכינה בתחתונים היתה בעיקר במשכן ומקדש, והמשכת עיקר שכינה למטה היא על-ידי העבודה דאתכפיא ואתהפכא, לכן, עיקר העבודה שהיתה במשכן ומקדש היא העבודה דאתכפיא ואתהפכא. אלא, שבתחלת המאמר מדבר בענין המשכת עיקר שכינה למטה (ושכנתי בתוכם) שעל-ידי עשיית המשכן (ועשו לי מקדש), ובפרק זה מוסיף, שגם ההמשכה במשכן ומקדש [לאחרי עשייתו, דהמשכה זו היא נעלית יותר מההמשכה שהיתה על-ידי עשיית המשכן] היא על ידי העבודה דאתכפיא ואתהפכא. ולכן, עיקר העבודה שהיתה במשכן ומקדש היא עבודת הקרבנות, אתכפיא ואתהפכא.

סיכום: המשכת עיקר שכינה למטה היא על-ידי העבודה דאתכפיא ואתהפכא, והיות שהמשכת עיקר שכינה בתחתונים היא בעיקר במשכן ומקדש, לכן עיקר העבודה שהייתה במשכן ומקדש היא עבודת הקרבנות שהיא עבודה דאתכפיא ואתהפכא.

בפרק א' בהמשך מדבר על המשכת עיקר שכינה שבעשיית המשכן – "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"; בפרק ב' מוסיף ומדבר על ההמשכה שאחרי עשיית המשכן, שהיא עבודת הקרבנות, והמשכה זו היא נעלית יותר.

(ה) וממשיך בהמאמר, דעבודת הקרבנות היא עבודה רוחנית שבנפש. ומביא ראיה על זה מענין השתתפות הכהנים והלויים בעבודתם ושירם וזמרים בעת הבאת הקרבן, שהם ענינים רוחניים. [וכמבואר בכמה מקומות²³, דההמשכה שבקרבנות היתה על-ידי עבודת הכהנים, וההעלאה דהקרבנות היתה על-ידי השירה והזמרה דהלויים²⁴]. וזהו מה

23) ראה ביאורי הזוהר לאדמו"ר האמצעי (בהוספות) ויצא קלג, א ואילך. ביאורו "להצ"צ שם ע' קב. ובכ"מ.

24) כ"ה גם בד"ה באתי לגני ה'תשי"ב (לעיל ריש ע' רעז). ועל-פי זה יומתק מה שבהראיה מהשתתפות הכהנים והלויים אומר בהמאמר "שהו עבודה רוחנית" – ולא עבודה רוחנית שבנפש, או יקריב מכם.

שכתוב²⁵ אדם כי יקריב מכם גו', אף שלכאורה הי'ה צריך לומר אדם מכם כי יקריב, שבזה מרמז, שהקרבן צריך להיות לא רק מן הבהמה כפשוטה אלא גם מכם (פון איין אליין (מכם בעצמכם)), מן הבהמה שבלבו של אדם. היינו, שעבודת הקרבנות אינה רק הקרבה גשמית, אלא היא גם עבודה רוחנית בנפש האדם.

ויש לומר, דמה שכתוב בהמאמר שעבודת הקרבנות היא (גם) עבודה רוחנית בנפש האדם [אף דזה שעבודת הקרבנות היא העבודה דאתהפכא הוא גם בקרבנות כפשוטם, דכשלוקחים בהמה שחיותה היא מקליפת נוגה²⁶ ועושים אותה קרבן להויה, הוא ענין אתהפכא חשוכא לנהורא], שייך למה שכתוב בתחלת המאמר, דפירוש ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (לשון רבים) הוא בתוך כל אחד ואחד מישראל. דמזה מובן, דכמו שבמשכן ומקדש, היתה עיקר ההמשכה על-ידי עבודת הקרבנות²⁷ [דהגם שההמשכה שנמשכה בו על-ידי עשיית המקדש היא המשכה נעלית ביותר (שעל-ידי ועשו לי מקדש נעשה ושכנתי בתוכם, ושכנתי אני בעצמי), מכל-מקום, ההמשכה שנמשכה בו על-ידי עבודת הקרבנות היא נעלית עוד יותר], על דרך זה הוא בנוגע להמקדש שבכל אחד מישראל, שגם לאחר העבודה דועשו לי מקדש (שהאדם עושה את עצמו למקדש לו יתברך), שעל-ידי זה נעשה ושכנתי בתוכם, צריכה להיות העבודה דאדם כי יקריב מכם, שעל-ידי זה תומשך בו המשכה נעלית עוד יותר, עיקר הענין דושכנתי בתוכם²⁸.

סיכום: כמו במשכן ומקדש, כך גם בנוגע למקדש שבכל אחד מישראל (ושכנתי בתוכם): על ידי העבודה של "ועשו לי מקדש", שהאדם עושה את עצמו למקדש לו יתברך, נעשה "ושכנתי בתוכם"; אחרי עבודה זו צריכה להיות עבודת הקרבנות הרוחנית בנפש, "אדם כי יקריב מכם", ועל-ידי זה נמשכת בו המשכה נעלית עוד יותר.

(ו) **ויובן** זה שההמשכה שעל ידי עבודת הקרבנות היא נעלית עוד יותר מההמשכה שעל-ידי עשיית המקדש בהקדים מה שכתוב בהמאמר (בתחילת הפרק), שהעבודה שהיתה במשכן ומקדש היא העבודה דאתנפיא המביאה

(יב) וממשיך בהמאמר⁷⁹, דהגם שהאהבה דמי לי בשמים ועמך לא חפצתי היא (בעיקר) בנפש האלקית, מכל-מקום, על-ידי אריכות ההתבוננות, גם נפש הבהמית תסכים לזה. דזהו שלאחרי שמע ישראל גו' אחד נאמר ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך בשני יצריך⁸⁴, שעל-ידי ההתבוננות דנפש האלקית (שמע ישראל) בענין אחד, אנת הוא חד ולא בחושבן, גם נפש הבהמית באה לאהבה זו. וכמו שמבאר אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בהמשך תרס"ו⁸⁵, דעל-ידי שנפש האלקית מבינה ומשיגה הענין דהויה אחד, פועל זה גם על נפש הבהמית שתבין על-כל-פנים שבהכרח לומר כן, אף שהענין עצמו אינו מושג אצלה. ומוסיף (בהמשך תרס"ו) עוד ענין, דכיון שנפש האלקית מלובשת בנפש הבהמית, לכן, בהרשפי אש דנפש האלקית נשרף ונכלה גם נפש הבהמית. ולהוסיף, דעל-ידי שנפש הבהמית נכללת בהרשפי אש דנפש האלקית, נמשך גילוי נעלה יותר מהגילוי שנמשך על-ידי האהבה דנפש האלקית. וכמבואר בהמשך ההילולא שעל-ידי העבודה דאתנפיא ואתהפכא נמשך האור שבכולהו עלמין בשוה, אור שלמעלה משייכות לעולמות. [ולהעיר, דענין זה מבאר בהמשך גם בסיום וחותרם פרק שני, בהמשך להמבואר שם שנפש הבהמית עולה ונכלל ברשפי אש דנפש האלקית].

ועל-ידי מעשינו ועבודתינו במשך זמן הגלות⁸⁶, שעיקר הענין דאתנפיא ואתהפכא הוא בזמן הגלות, נעשה המשכת עיקר שכינה בתחתונים עוד יותר מכמו שהי'ה בבית-המקדש, אלא שעכשיו הוא בעולם והגילוי דהמשכה זו יהי'ה לעתיד-לבוא. ויהי רצון שבקרום ממש יקויים מה שכתוב בפרשתינו⁸⁷ ובני ישראל יוצאים ביד רמה ובריש גלי⁸⁸, ושכל זה יהי'ה בקרום ממש.

28 ועל-פי זה מובן מה שכתוב בהמאמר בסוף הפרק, לאחרי הביאור דעבודת הקרבנות בנפש האדם "וזהו ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוך כל אחד ואחד כו'".

25 ויקרא א, ב.
26 תניא פ"ז בתחלתו. שם רפ"ז. ובכ"מ.
27 וכמוכח גם מזה שענינו של מקדש הוא "בית לה" מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות (כנ"ל הערה 22).

84 ואתחנן ו, ה. ברכות נד, א (במשנה). ספרי (הובא בפרש"י) עה"פ.
85 ע' קלה.
86 ראה תניא רפ"ז. וראה גם לעיל ע' ססה עיי"ש בארוכה.
87 בשלח יד, ח.
88 תרגום אונקלוס עה"פ. וראה לקו"ש ח"ג ע' 874, דבתיבת בריש מרומז שמו של בעל ההילולא, עיי"ש בארוכה.

מהלך המאמר: כאן מוסיף במעלת ההעלאה, שגם בה הוא החפץ והרצון הפנימי (של ישראל, וכך גם) שלמעלה:

וממשיך בהמאמר⁷⁹, דזה שנאמר ועמך לא חפצתי (חפצתי דייקא), הוא כי לשון רצון הוא (גם) בחיצוניות הרצון, ועד שגם רצון שבא על-ידי כפיה נקרא רצון, כמו כופין⁸⁰ אותו עד שיאמר רוצה אני⁸¹, וחפץ הוא פנימיות הרצון. וזהו ועמך לא חפצתי, כי רצון (חיצוניות הרצון) יש לו גם בהגילויים דסדר ההשתלשלות, אלא שהחפץ שלו (פנימיות הרצון) הוא בעצמות אור אין-סוף. ויש לומר, דזה שיש לו רצון בהגילויים דסדר ההשתלשלות הוא, כי כמו שמלמעלה למטה, ההתהוות דעולם-הזה התחתון מהעצמות היא על-ידי אמצעות הגילויים, כולל גם הגילויים דהשתלשלות, על דרך זה הוא בהעליה מלמטה למעלה, שהעליה וההתכללות בעצמות אור אין-סוף היא על-ידי הגילויים דהשתלשלות⁸², ולכן הוא רוצה בהם. אלא שהרצון בהם הוא חיצוניות הרצון, בכדי שעל ידם יגיע לעצמות אור אין-סוף. ולהעיר, דבכמה מקומות⁸³ מבואר בפירוש הכתוב⁸³ כי חסד חפצתי ולא זבת, שהחפץ, פנימיות הרצון, הוא שיהיה חסד, המשכה למטה, והרצון בזבח (קרבנות), העלאה מלמטה למעלה, הוא רק חיצוניות הרצון בשביל ההמשכה שנעשית על-ידי ההעלאה. ובמאמר זה משמע, שהחפץ, פנימיות הרצון [דישראל, ומזה מובן שכן הוא גם למעלה, כי ישראל הם בניו דהקב"ה, ורצון הבן הוא רצון האב], הוא גם בהעלאה מלמטה למעלה.

לאתהפכא. דבתחלת המאמר אומר, שהעבודה שעל-ידיה הוא המשכת עיקר שכינה למטה היא העבודה דאתכפיא ואתהפכא [דהגם שמביא שם את המאמר כד אתכפיא סטרא אחרא אסתלק יקרא דקוב"ה ככולהו עלמין, מכל-מקום מדבר בשני הענינים, אתכפיא ואתהפכא. ואדרבא, עיקר הביאור (בתחילת המאמר) הוא בהמעלה דאתהפכא, דעל-ידי שהחושך נהפך לאור נעשה יתרון האור], ובפרק זה (פרק שני), כשמדבר בהעבודה שהיתה במשכן ומקדש (לאחרי עשייתם), אומר, שהעבודה במשכן ומקדש היא העבודה דאתכפיא המביאה לאתהפכא²⁹ ה. ויש לומר, דמהביאורים על זה שההמשכה שעל-ידי עבודת הקרבנות היא המשכה נעלית יותר מההמשכה שעל-ידי עשיית המקדש (כנ"ל סעיף ה), הוא, כי ההדגשה בהעבודה דעשיית המקדש הוא הענין דאתהפכא³⁰ [שהאדם והעולם נהפכים להיות מקדש לו יתברך], והחידוש שבעבודת הקרבנות הוא שבה מודגש (גם) הענין דאתכפיא (כדלקמן), וההמשכה שעל-ידי העבודה דאתכפיא היא נעלית יותר מההמשכה שעל-ידי העבודה דאתהפכא³¹, ולכן ההמשכה שעל-ידי עבודת הקרבנות היא נעלית עוד יותר מההמשכה שעל-ידי עשיית המקדש. וזהו גם הביאור בזה שבפרק זה, שעוסק בעבודת הקרבנות, הדגיש את העבודה דאתכפיא (אף שבתחילת המאמר עיקר הביאור הוא במעלה דאתהפכא), כי זו הייחודיות והמעלה של עבודת הקרבנות (ראה גם בהערת רבינו, הערה 30).

ועל-פי זה שהמעלה בעבודת הקרבנות היא העבודה דאתכפיא יש להוסיף ביאור בזה שמבאר (ובארוכה) הענין דעבודת הקרבנות כמו שהוא בעבודת האדם, כי בקרבנות כפשוטם, ניכר בגילוי רק הענין דאתהפכא [שהבהמה שחיותה מקליפת נוגה נהפכה להיות קרבן להויה], והענין דאתכפיא שבעבודת הקרבנות ניכר יותר בעבודת הקרבנות שבנפש האדם (ראה בביאורים י"ג וי"ד).

הרמב"ם (הל' גירושין ספ"ב) שזהו רצונו וחפצו האמיתי – דכיון שהוא חושב שרצונו הוא רק מפני הכפי' ואף-על-פי-כן אומר רוצה אני (ולשון זה מובא בתורה), מוכח, שגם זה נקרא רצון. (82) ראה לקמן ח"ג ע' ג, ובהנסמן שם. (83) הושע ו, ו.

(79) בסה"מ תרכ"ז שם ע' קלח. (80) תו"כ ופרש"י עה"פ ויקרא א, ג. ערכין כא, א (במשנה). (81) כן הוא גם בלקו"ת שה"ש כח, ד, דמזה (כופין אותו עד שיאמר רוצה אני) מוכח שגם רצון שמצד כפיה נקרא רצון. ואין סתירה לזה ממה שכתב

(29) היינו, שעיקר הענין כאן הוא אתכפיא. ולהעיר ממה שכתוב בסיום הפרק "על-ידי עבודתו בבחינת אתכפיא והעיקר המביא לידי אתהפכא", היינו שמדבר גם באתכפיא שאיש מביא לאתהפכא. (30) ועל-פי זה מובן מה שבפ"ג ובפ"ה מובא רק הענין דאתהפכא, כי מדובר שם בענין עשיית המשכן. (31) תו"א ויקהל פט, ג-ד. הוספות לתו"א שם קיד, ג-ד. ובכ"מ.

מזו "העלייה וההתכללות בעצמות היא על ידי הגילויים" כלומר: בשביל לרצות להתכלל בעצמות, האדם מוכרח קודם כל לרצות בגילויים. זאת משום שלמרות שבנשמה קיים תמיד הרצון להתבטל ולהתכלל בעצמות, הרי שכל עוד שבכוחותיו הגלויים הוא מבין ומרגיש שעניני

ה "אתכפיא המביאה לאתהפכא" ש"מקדושה זו נמשכת קדושה עליגה על האדם אולי אפשר לומר שכונת הדברים היא על דרך המבואר בפרק כ"ז בתניא, שם מאריך להסביר את מעלת האתכפיא ומסיים

וביאור הענין דאתכפיא שבעבודת הקרבנות, יובן בהקדים, שהמעלה שבאתכפיא על אתהפכא היא, דענין אתהפכא הוא שהדבר נשאר במציאותו אלא שמציאותו היא מציאות דקדושה, ואתכפיא הוא ענין הביטול, וציאה ממציותו⁷³. וזהו הטעם על זה שההמשכה שעל-ידי העבודה דאתכפיא היא נעלית יותר מההמשכה שעל-ידי העבודה דאתהפכא, כי על-ידי שהאדם יוצא מהמציאות שלו ונעשה בחינת אין, הוא מעורר וממשיך בחינת אין האמיתי (שלמעלה ממציותו)⁷⁴. ועל-פי זה יש לבאר השייכות דעבודת הקרבנות (גם דקרבנות כפשוטם, שבקטע הקודם התבאר שהוא ענין של אתהפכא, שהבמה שחיותה מקליפת נוגה נהפכת להיות קרבן להויה) לאתכפיא, כי ענין הקרבנות הוא העלאה מלמטה למעלה (כדלקמן ס"ח ואילך), דענין ההעלאה מלמטה למעלה הוא שהתחתון מתבטל ממציותו

שלמעלה), ביטול דכלות הנפש (כמובא לעיל ס"ט מהבעל-שם-טוב), הוא, לפי שההתבוננות דתפלה (קריאת-שמע) היא באור אין-סוף שלמעלה משייכות לעולמות⁷⁵, דכולא קמיה כלא חשיב⁷⁶ (שכולם אינם חשובים לפניו), ההתבוננות⁷⁷ דהויה אחד. ומבאר אדמו"ר מהר"ש⁷⁸, דענין (בחינת) אחד הוא כמו אנת⁷⁹ הוא חד ולא בחושבן. ומבאר, דבענינים שהם בערך זה לזה (אלא שאחד גדול ונעלה מהשני) שייך ענין החשבון בכמות ואיכות העילוי דאחד לגבי השני. וכמו אצילות ובי"ע (עולמות בריאה יצירה ועשיה), שיש ביניהם איזה ערך [דהגם שיש פרסא בין אצילות ובי"ע, מכל-מקום התהוות חכמה דבריאה דאצילות היא על ידי שהחכמה דאצילות עצמה מתלבשת בהפרסא וגורמת התהוות חכמה דבריאה⁸⁰], לכן, שייך חשבון בגודל העילוי דאצילות לגבי בי"ע. אבל לגבי אור אין-סוף שכל העולמות (גם עולם האצילות) הם באין ערוך לגביה [והתהוותם היא על ידי הצמצום, דענין הצמצום הוא התעלמות האור⁸¹], אין שייך שם ענין החשבון בגודל העילוי שלו, אנת הוא חד ולא בחושבן. ועל ידי התבוננות זו יבוא להאכה דמי⁸² לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ, שלא יהי לו חפץ לא בגן עדן התחתון (ארץ) וגם לא בגן עדן העליון (שמים) אלא לו לבדו. ועל דרך מה שכתב אדמו"ר הזקן⁸³ איך וויל זע גאָר ניסט איך וויל ניט דאין גן עדן איך וויל ניט דאין עולם הבא כו' איך וויל מער ניט אַז דין אַליין (אינו רוצה מאומה; אינו רוצה בגן העדן שלך, אינו רוצה בעולם הבא שלך – כי אם אותך בעצמך).

ז "על ידי שהאדם יוצא מהמציאות שלו, הוא מעורר וממשיך בחינה שלמעלה ממציותו"

לכאורה אפשר לשאול: מה חסר באתהפכא? אדרבה, דווקא באתהפכא הוא באמת לא צריך לצאת מהמציאות שלו כי זו מציאות של קדושה! מדוע, אם כן, רק על ידי אתכפיא מגיעים לבחינה גבוהה הרבה יותר?

הביאור: למרות המעלה הגדולה של אתהפכא, שהוא נהפך לגמרי למציאות של קדושה, סוף כל סוף, הוא מוגדר בציור מסוים. לכן, בזה הוא יכול להיות כלי ולהמשיך רק דרגות באלוקות שיש להן גדר וציור מסוים שהציור שלו מתאים אליהם. למשל, לגבי הדרגה שמוגדרת בציור של חכמה, אפשר להיות כלי אליה ולעורר אותה על ידי עבודה בקו של חכמה והשגה.

אבל כשמדובר על הקב"ה עצמו, הרי שהוא "למעלה ממציותו", הוא לא מוגדר בשום גדר וציור, ולכן אף עבודה לא יכולה להיות כלי אליו ולהמשיך אותו כי הכול בטל לגביו. ממילא, בזה גופא שהאדם מתבטל הוא מתאים את עצמו לבחינה הזו (ראה בהוספת לתרי"א, קיד, ג'ד).

עצמו, סופו להיות קדוש ומובדל באמת מהסטרא אחרא, על ידי שמקדשים אותו הרבה מלמעלה ומסיעים אותו לגרשה מליבו, ובד"ה באתי לגני תשכ"ט (סעיף י"ג ובהערות) משמע שי"סופו להיות קדוש" קאי על אתהפכא.

ו אתהפכא ואתכפיא

בפנים מבואר ההבדל בין אתהפכא לאתכפיא, שבאתהפכא "הדבר נשאר במציאותו, אלא שמציאותו היא מציאות דקדושה", ואילו באתכפיא "הוא ענין הביטול, וציאה ממציותו".

ליתר ביאור: באתהפכא, לאדם הייתה בטבעו אהבה לענייני עולם הזה, והוא הופך ומפנה אותה לקדושה. הוא לא מכריח את עצמו להתחבר לאלוקות, אדרבה, במצבו העכשווי זה מה שהוא רוצה ומעוניין. גם עצם זה שהוא הפך את עצמו זה לא עניין של ביטול וכפייה, כי הוא שכנע את עצמו והכיר בזה שהאהבה שלו צריכה להיות מופנית לקדושה. לעומת זאת באתכפיא, האדם מכריח וכופה את עצמו נגד רצונו, ובזה יש ביטול וציאה ממציותו.

סע"א). וי"ל, דענין ועמך לא חפצתי שבסע"מ תרכ"ז שם, הוא התשוקה לאור אין-סוף שכל העולמות הם באין ערוך לגביה (כנ"ל בפנים), וזה שאדמו"ר אמר "איך וויל מער ניט אַז דין אַליין" הוא שאינו חפץ גם בהאור (גם בהאור שלפני הצמצום, כולל גם דרגות הכי נעלות שבו) וחפצו הוא רק בהעצמות, "דיך אַליין".

73) ראה לקו"ת פינחס שבהערה 55.
74) סע"מ תרכ"ז ע' קלו. ומדבר שם בענין שתפלות נגד קרבנות תקנום.
75) תקו"ז בהקדמה (פתח אליהו) יז, א.
76) תרי"א וירא יד, ג – הובא בסע"מ תרכ"ז שם.
77) תהלים עג, כה.
78) שרש מצות התפלה להצ"צ פ"מ (קלת),

דבריאת העולמות", שבפשוט הכוונה היא להתבונן בירידה של האור האלוקי החיות את העולמות, שזה פשוט שהוא אור כזה שמלכתחילה שייך לעולמות.

טו "ההתבוננות דתפילה היא באור אין-סוף שלמעלה משייכות לעולמות" ואילו ההתבוננות שלפני התפילה היא באור ששייך לעולמות, כפי שמבאר בפנים המאמר לעיל שהתבוננות זו היא ב"תכלית הירידה

ונכלל בהעליון [ובפשטות הוא, שהבהמה היתה נשרפת (מתבטלת ממציאיותה) ונכללת באש שלמעלה מ], וענין זה [שהיש בטל ונעשה בחינת אין] הוא תוכן הענין דאתכפיא ט.

סיכום: הביאור בזה שעל-ידי עבודת הקרבנות נמשכת המשכה נעלית עוד יותר מהמשכה שעל-ידי עשיית המקדש: בעבודה של עשיית המקדש ההדגשה היא עניין האתהפכא - הדבר נשאר במציאותו אלא שהיא מציאות דקדושה, האדם והעולם נהפכים להיות מקדש לו יתברך; החידוש והמעלה בעבודת הקרבנות הוא שמודגש בה (גם) עניין האתכפיא - ביטול ויצאה ממציאיותו, שעל-ידי זה מעורר וממשיך בחינה שלמעלה ממציאיות.

בעבודת הקרבנות ניכר בגילוי עניין האתהפכא - הבהמה שחיותה מקליפת נוגה נהפכת להיות קרבן להויה; ויש בה גם את תוכן העניין של אתכפיא - העלאה מלמטה למעלה, שהתחתון מתבטל ממציאיותו ונכלל בעליון. ובפשטות: הבהמה הייתה נשרפת, מתבטלת ממציאיותה, ונכללת באש שלמעלה (עם זה, עניין האתכפיא שבעבודת הקרבנות ניכר יותר בעבודת הקרבנות שבנפש האדם ולא בקרבנות כפשוטם).

ז) **ויש להוסיף,** דענין זה [המעלה שבענין ההעלאה מלמטה למעלה (ביטול היש לאין) שבעבודת הקרבנות] שייך להמבואר בתחלת ההמשך, שתכלית הכוונה דבריית והתהוות כל העולמות הוא שעל ידם תהיה התהוות עולם-הזה התחתון, ועל-ידי זה תושלם הכוונה דדירה בתחתונים. והענין הוא, דמהטעמים על זה שהתהוות עולם-הזה התחתון היתה באופן שבתחלה נתהוו עולמות העליונים ועל ידם דוקא נעשה ההתהוות דעולם-הזה התחתון

שלו⁷¹, שקודם התפלה צריך לחשוב מרוממות האל יתברך ושפלות האדם, דיש לומר, שהמחשבה בשפלות האדם אינה ענין בפני עצמו אלא המשך ותוצאה מהמחשבה ברוממות האל⁷². ועל-פי זה, זה שהכובר ראש הוא הכנה לתפלה הוא לא רק מצד מעלת הביטול אלא גם מפני שבהכובר ראש נרגש רוממות האל, ענין התפלה י'. אלא שההתבוננות ברוממות האל היא בנוגע לשפלות האדם, ולכן, על-ידי התבוננות זו בא להכנעה ושפלות. וההתבוננות שבתפלה היא ברוממות האל עצמה, והביטול שעל-ידי התבוננות זו הוא (לא הכנעה ושפלות, אלא) שנכלל באלקות (כנ"ל סעיף ט).

סיכום: שני אופנים ועניינים בהתבוננות שמביאה להכנעה ושפלות: א. התבוננות בעוצם פחיתותו וגודל ריחוקו - השפלות היא הכנה לתפילה מצד מעלת הביטול, שעל-ידי הביטול מגיעים לדרגות הכי נעלות; ב. התבוננות בכך שאינו משלים הכוונה שבשבילה ירדה נשמתו למטה - השפלות איננה עניין בפני עצמו אלא היא עצמה שייכת לתפילה, נרגש בה קצת העילוי וההפלאה דאור אין-סוף (כי הרגשת הירידה היא על ידי הרגש העילוי וההפלאה), עניין התפילה.

מהלך המאמר: בסעיף ט' ביאר שבעבודת הקרבנות כפשוטם יש העלאה לאור אין-סוף שלמעלה משייכות לעולמות. שם התחיל לבאר שגם בעבודת הקרבנות הרוחנית שבנפש האדם יש עניין ההעלאה, וכאן מרחיב ומשלים את הביאור בזה שההעלאה היא לאור אין-סוף שלמעלה משייכות לעולמות:

יא) **ולהוסיף,** שהחילוק בין ההתבוננות שקודם התפלה וההתבוננות שבתפלה הוא גם בהענין דרוממות האל עצמו. דזה שהביטול בתפלה הוא שמתבטל לגמרי (בדוגמת הקרבן שהיה נשרף באש

71) או"ח הל' תפלה סצ"ח ס"א.

שהמחשבה ברוממות האל והמחשבה בשפלות האדם הם שני עניינים (שיום), ולכן כתב אדה"ז "ושפלות".

72) ולהעיר, דברמ"א או"ח שם איתא "ובשפלות האדם". ויש לומר, דלשון "ובשפלות" משמע

כי סוף כל סוף ההכנה לתפילה היא לא חלק מהתפילה עצמה, וממילא נמצא שבעבודת הקרבנות גופא אין כל כך בגלוי את האתכפיא. לכן מוסיף ומבאר שגם בביטול של הכנעה ושפלות, כשהוא עדיין בריחוק מאלקות, נרגש קצת מהעילוי וההפלאה של אור אין-סוף, כדי להסביר שהביטול הזה קשור לתפילה עצמה והוא חלק מעבודת הקרבנות.

יד הכובר ראש הוא הכנה לתפילה, שנרגש עניין התפילה כפי שהוסבר בביאור הקודם, במאמר בא לבאר שבעבודת הקרבנות שבנפש, שזהו עניין התפילה, יש גם אתכפיא. אם נכונים הדברים, אפשר לפי זה להסביר גם מדוע נכנס לבאר את שני האופנים בהכנה לתפילה: תחילה ביאר שהאתכפיא היא בהכנה לתפילה, שהוא עניין הביטול וההכנעה ושפלות. אבל זה לא מספיק,

ח "הבהמה הייתה נשרפת ונכללת באש שלמעלה"

ה'. תוכן עניין האתכפיא הוא שהאדם מתבטל ויוצא ממציאיותו. לכן מבאר שקרבנות הוא תוכן העניין של אתכפיא, כי בקרבנות אין מציאות של רע שהיא היפך רצון ה' שכופים אותה (אתכפיא בפועל), שהרי "הבהמה נהפכה להיות קרבן להויה", אבל יש בזה את העניין והתוכן של אתכפיא, שהיש מתבטל ויוצא ממציאיותו, וגם כאן "הבהמה הייתה נשרפת ונכללת באש שלמעלה".

בשונה מעשיית המשכן, שהחומר שממנו הוא נעשה נשאר קיים אלא שהוא נהפך לקדושה, בקרבנות העבודה היא שגם המציאות של קדושה תתבטל (תישרף) ותיכלל בעליון.

ט עניין זה הוא תוכן העניין דאתכפיא: כלומר: האתכפיא בפועל היא כשאדם רוצה לעשות דברים שהם היפך רצון ה' והוא כופה את הרע שבו ועושה בכל זאת את רצון

(אף שלכאורה היא צריך להיות מלכתחילה ההתהוות דעולם-הזה התחתון), הוא, כי ענין דירה בתחתונים הוא שהתחתונים (הנבראים דעולם-הזה התחתון) יהיו בטלים לאלקות, וזה נעשה על-ידי ההתהוות התחתונים הוא מהעליונים. דעל-ידי שמישים שהחיות שבהם היא כלול תחילה בהעליונים ואחר-כך ירד למטה (ועד לירידה באין ערוך), נעשה בהם ענין הרצוא ליכלל בשרשם, שעל-ידי זה הם בטלים ממציאיותם. ויש לומר, דענין זה מרומז גם בהכלל שכל ירידה היא לצורך עליה. דנוסף להפירוש שהכוונה דהירידה היא בכדי שעל-ידי זה תהיה עליה למדריגה נעלית יותר מהמדריגה שלפני הירידה, יש להוסיף בזה עוד פירוש, שהכוונה בהירידה (וההשתלשלות) דעולמות [היינו בזה שההתהוות עולם-הזה התחתון היתה באופן שבתחילה נתהוו עולמות העליונים וירדו ממדריגה למדריגה (מעולם לעולם) עד שנתהוו מהם עולם-הזה התחתון] הוא בכדי שיהיה ענין העליה, רצוא והעלאה³².

צורך עליה להיות מיש לאין, דענין זה (שהיש נעשה אין) הוא ענין רצוא והעלאה מלמטה למעלה.

(32) ראה לקו"ת פינחס עז, ג (ועד"ז בשה"מ תרפ"ה ע' קג). "תכלית הירידה היא

על דרך משל, בתפוח הגשמי יש מתיקות מורגשת. השורש של המתיקות הוה הוא מתיקות עדינה יותר, מתיקות רוחנית שיש בניגון ערב או בדבר שכל מענג, ולמעלה מזה בצורה עדינה עוד יותר, המתיקות של חסד. בעצם, המתיקות הרוחנית ירדה עד שהתחברה עם ענין גשמי והיא נראית בציוור של מתיקות

התפוח (ראה ת"א וירא, ד"ה פתח אליהו).

אבל ביחס לעצמות אי אפשר לומר שהוא השורש של התחתונים, כי שם אין ציוור מסוים של מתיקות, למשל, שאחר כך יורד ונהייה מתיקות גשמית, שהרי הוא לא מוגדר בשום גדר. בנוסף, מצד עצמות באמת אין מטרה דווקא במתיקות רוחנית, כי לגבי הכול שווה.

י' נעשה בהם הרצוא ליכלל בשרשם" זאת אומרת, אילו ההתהוות של עולם הזה התחתון הייתה נעשית ישירות מעצמותו יתברך ולא על ידי העולמות העליונים, אז לא היה נבראים התחתונים רצוא והעלאה. דווקא בגלל שהם התהוו מהעליונים, זה מעורר בהם רצוא להיכלל בשרשם.

הביאור: ביחס לעליונים אפשר לומר שהם השורש של התחתונים, כי החיות שלהם הייתה כלולה בתחילה בצורה עדינה וגבוהה בעליונים, ואחר כך היא ירדה עוד ועוד עד שהיא נהייתה החיות שלהם כנבראים תחתונים. כשהם משיגים ומרגישים שהחיות שלהם בעצם הייתה עדינה ועליונה, מתעורר בהם רצון לעלות ולהיכלל בה חזרה.

יו"ד) והנה בהתבוננות המביאה להכנעה ושפלות, שני אופנים. דברדוש הנ"ל של אדמו"ר האמצעי⁶⁵ מבואר, שבכדי לבוא להכנעה ושפלות הוא על-ידי שיתבונן בעוצם פחיתותו וגודל ריחוקו כו', ושהתבוננות תהיה בחשבון טוב ומדוקדק הנקרא מארי דחושבנא. [ויש לומר, דזה שאומר שהתבוננות צריכה להיות בחשבון טוב ומדוקדק הוא על דרך שמבאר בארוכה בשער היחוד⁶⁶, דכשהתבוננות היא בדרך כלל, השגתו בהענין היא רק בכחינת מקיף, וגם יכול להטעות את עצמו. ובכדי שתהיה אצלו השגה אמיתית ופנימית הוא על-ידי ההתבוננות בדרך פרט. אלא שלאחרי שמתבונן בהפרטים צריך לעיין ולהתבונן בהכלל. [ואומר שם⁶⁷, שכן קיבל אביו (אדמו"ר הזקן) מהרב המגיד בפירוש גמור]. ויש לומר, דזה שאומר שהתבוננות צריכה להיות בחשבון טוב ומדוקדק הוא שיתבונן בהפרטים. דנוסף לזה שחשבון (בכלל) הוא חשבון דהפרטים, הרי חשבון מדוקדק הוא שמדייק בכל פרט]. ובדרוש הנ"ל דהצמח-צדק מוסיף⁶⁸, דענין מארי דחושבנא הוא על דרך מאמר רז"ל⁶⁹ על הפסוק⁷⁰ בואו חשבון, בואו ונחשוב חשבוננו של עולם. החשבון דתכלית הירידה דבריאת העולם והתכלית דירידת נשמתו לעולם הזה, שהירידה היא צורך עליה. וכשיתבונן שהוא אינו משלים הכוונה שבשבילה ירדה נשמתו למטה, יבוא לידי שפלות.

והחילוק דשני הענינים הוא, דלהביאור שהשפלות (הכובד ראש שקודם התפלה) היא על-ידי ההתבוננות בעוצם פחיתותו וגודל ריחוקו, זה שהשפלות (כובד ראש) היא הכנה לתפלה, הוא מפני שעל-ידי הביטול מגיעים לדרגות הכי נעלות, דכל המשפיל עצמו הקב"ה מגביהו. ולהביאור שהשפלות היא על-ידי ההתבוננות שכוונת הירידה היא לצורך עליה, זה שהשפלות היא הכנה לתפלה הוא (לא רק מצד מעלת הביטול, אלא גם) שענינה דשפלות זו עצמה שייכת לתפלה. כי בכדי שיורגש אצלו הירידה (ושהכוונה דהירידה היא לצורך עליה) הוא על-ידי ההרגש דעילוי והפלאות האלקות. וכל שירגיש יותר העילוי דאלקות ירגיש יותר גודל הירידה. וכיון שהשפלות שלו היא מזה שלא השלים כוונת הירידה, הרי בהשפלות שלו נרגש קצת העילוי דאלקות. ולהעיר ממה שכתב אדמו"ר הזקן בשולחן ערוך

(65) פ"ג (כג, ד).

בפנים המאמר הוא על דרך המבואר בשער התפלה לאדמו"ר האמצעי.

(66) פ"ד.

(69) ב"ב עה, ב.

(67) בסוף הפרק (ה, א).

(70) חוקת כא, כז.

(68) בה"קיצור" שנדפס באוה"ת שם בשוה"ג (אבל

ומבאר אדמו"ר האמצעי בהמאמר ד"ה אחרי ה' אלקיכם תלכו⁶¹ וכן מבאר הצמח-צדק במאמרו ד"ה זה⁶², דזה שהביטול דהכנעה ושפלות הוא הקדמה לתפלה, הוא כמאמר רו"ל⁶³ כל המשפיל עצמו הקב"ה מגביהו. ויש לומר דמה שכתוב בלקו"ת שלהקריב הוא אותיות להקריב הוא על דרך הביטול שקודם התפלה⁶⁴, כי הביטול דרקבון הוא שנפסד מציאותו. אלא שעל-ידי הרקבון נעשית אחר-כך הצמיחה – בדוגמת השפלות שקודם התפלה (שעל ידי זה הקב"ה מגביהו בתפלה) י¹.

סיכום: הביטול שלפני התפילה: מתמרמר על ריחוקו מאלוקות, הכנעה ושפלות, "המשפיל עצמו", ריקבון שנפסד מציאותו; **הביטול שבתפילה:** הוא בקירוב לאלוקות שנרגש בו העילוי וההפלאה דאור אין-סוף ולכן רוצה להיכלל בו, כלות הנפש, "הקב"ה מגביהו", הצמיחה שאחרי הריקבון.

הביטול שלפני התפילה הוא הכנה והקדמה לתפילה, כי הצמיחה נעשית על-ידי הריקבון, "הקב"ה מגביהו" בתפילה על-ידי השפלות שלפני התפילה.

וכמו-כן הוא בנוגע להאור האלקי שמהווה את הנבראים³³, דמהטעמים על זה שבתחלה היה האור כלול בהמאור, דאור זה הוא למעלה משייכות לעולמות [וכידוע שבאור אין-סוף שלפני הצמצום (דהאור שלפני הצמצום הוא (בדרך כלל) אור הכלול במאור) לא היה נתינת מקום לעולמות], ועל-ידי הצמצום (צמצום שבדרך סילוק) נמשך ממנו (מאור אין-סוף שלפני הצמצום) אור הקו שיש לו שייכות לעולמות, ואחר-כך היו עוד כמה וכמה צמצומים (ירידות) בהאור עד שנעשה מקור להוות את הנבראים (אף שלכאורה היה צריך להיות מלכתחילה המשכת אור זה), הוא, בכדי שבהנבראים יהיה הרצוא והעלייה להכלל בהאור שלמעלה משייכות לעולמות, ועל-ידי זה יהיו בטלים לאלקות בתכלית הביטול, ביטול במציאות. [וכידוע³⁴ שהביטול שמצד גילוי האור שלפי ערך העולמות, הוא רק ביטול היש, ואמיתית ענין הביטול, ביטול במציאות, הוא דוקא מצד האור שלמעלה משייכות לעולמות].

סיכום: בתחילת ההמשך הובא שתכלית בריאת והתהוות כל העולמות היא שעל-ידם תהיה התהוות עולם הזה התחתון ועל-ידי זה תושלם הכוונה של "דירה בתחתונים", שהנבראים בעולם הזה התחתון יהיו בטלים לאלוקות.

זה שייך לענין הביטול וההעלאה שבעבודת הקרבנות שמבואר בפרק שני, כי ההעלאה שיש בנבראים באה מצד זה שהתהוות התחתונים היא מהעליונים (ולא שמלכתחילה הייתה התהוות עולם הזה): על-ידי שמשגיגים שהחיות שבהם הייתה כלולה תחילה בעליונים ואחר-כך ירדה באין ערוך למטה, נעשה בהם העלאה ורצוא להיכלל בשורשם, ועל-ידי זה הם בטלים ממציותם.

כמו-כן בנוגע לאור האלקי שמהווה את הנבראים: בתחילה, לפני הצמצום, האור היה כלול במאור ולמעלה משייכות לעולמות, ועל-ידי צמצומים וירידות נמשך ממנו אור שיש לו שייכות לעולמות ועד שנעשה מקור להוות את הנבראים. זה נעשה כך (ולא שמלכתחילה נמשך אור שהוא מקור להוות את הנבראים) בכדי שבנבראים יהיה רצוא ועלייה להיכלל באור שלמעלה משייכות לעולמות, ועל-ידי זה הם בטלים במציאות לאלוקות.

(61) שבספרו שערי תשובה ח"א (שער התפלה) כב, ד ואילך. וראה שם פ"ב (כג, סע"ג).
(62) שבו"ה"ת פ' ראה ע' תרפו ואילך. וראה שם ע' תרפו.

(63) עירובין יג, ב.
(64) ראה גם אוה"ת שם, דהכבוד ראש שקודם התפלה הוא ענין הרקבון שלפני הצמיחה.

יג "גם ההכנה לתפילה היא ביטול"
לכאורה, מה נוגע כאן לענייננו לדבר על הביטול שלפני התפילה, שאין בו העלאה, ולא די בביאור ההעלאה שיש בתפילה עצמה?
הביאור בדרך אפשר: מהלך המאמר בא לכאור שבקרבנות יש המשכה נעלית יותר כי יש בהם תוכן עניין האתכפיא, שהוא היציאה ממציותו והתכללות בעליון. המעלה הזו שבקרבנות ישנה גם בעבודת הקרבנות הרוחנית שבנפש האדם, ויתרה מזו, שם היא ניכרת בגלוי יותר מאשר בקרבנות כפשוטם (ראה בסעיף ה').

אשר על כן, מבאר כך: עבודת הקרבנות בנפש האדם היא התפילה, ומוכרחים, אם כן,

לומר שבתפילה מודגש וניכר בגלוי גם עניין האתכפיא. ברם, מאחר שהתפילה היא עניין של כלות הנפש ("נרגש העילוי וההפלאה, ולכן הוא רוצה לצאת ממציותו"), לא ניכר בזה כל כך בגלוי העניין של אתכפיא. בכדי לבאר שבעבודת הקרבנות שבנפש ניכר עניין האתכפיא יותר מבקרבנות כפשוטם, מביא את הביטול שלפני התפילה, שמצד אחד הוא חלק מעבודת הקרבנות כי הוא קשור והכנה לתפילה, ומצד שני ניכר בו יותר בגלוי עניין האתכפיא, שהרי שם האדם עדיין רחוק מאלוקות ועדיין יש בו רע (להשלמת העניין – ראה בביאור הבא, וראה בהערות וביאורים' גליון 1031 שביאר באופן אחר).

שם (ע' קעט ואילך). תרפ"ה שם (ס"ע קמב ואילך).
(34) ראה קונטרס עץ החיים פ"ו. המשך תרס"ו ע' תלו ואילך. ובכ"מ.

(33) בענין הירידה שהיתה בהאור [הירידה לגבי האור כמו שהיה לפני הצמצום, שאז היה כלול בהמאור, וכן הירידות בהאור שלאחרי הירידה דצמצום הראשון] – ראה לקו"ת שם. סה"מ עטר"ת

מהלך המאמר: בסעיף ה' הובא שבקרבנות, הן כפשוטם והן בעבודת הקרבנות הרוחנית שבנפש האדם, יש המשכה נעלית יותר מההמשכה שעל-ידי עשיית המקדש, והביאור בזה הוא משום שבקרבנות יש את עניין ההעלאה, שהתחנות יוצא ממציאיותו ונכלל בעליון, שזוהו התוכן של אתכפיא. עד כאן ביאר את העניין כפי שהוא בקרבנות כפשוטם, ומכאן מבאר עניין זה גם בעבודת הקרבנות שבנפש האדם:

ועל דרך זה הוא בעבודת הקרבנות שבנפש האדם⁵⁵, אדם כי יקריב מכם, דירידת הנשמה למטה היא לצורך עליה, שיהיה ענין ההעלאה מלמטה למעלה, לצאת ממציאיותה ולהכלל באור אין-סוף. והעליה שלה היא בתפלה, דתפלות כנגד קרבנות תקנום⁵⁶. וכתורת הבעל-שם-טוב⁵⁷, דזה שאדם חי אחר התפלה אין זה על-פי טבע. כי מצד הכוונות הגדולות⁵⁸ שבתפלה היה צריך להיות אצלו כלות הנפש, וזה שנשאר חי אחר התפלה אין זה על-פי טבע אלא חסד גדול מהשם יתברך. ויש לומר, דזה שמצד הכוונות הגדולות שבתפלה מגיעים (על-פי טבע) לכלות הנפש, הוא, כי תפלה הוא ענין ההעלאה לצאת ממציאיותו וליכלל באור אין-סוף, בדוגמת הקרבן שהיה נשרף ונכלל באש של מעלה.

סיכום: עבודת הקרבנות בנפש האדם היא התפילה, "תפילות כנגד קרבנות תקנום", וגם בה (כמו בקרבנות כפשוטם) יש עניין ההעלאה והביטול: מצד הכוונות הגדולות שבתפילה מגיעים לכלות הנפש, כי תפילה הוא עניין ההעלאה, לצאת ממציאיותו וליכלל באור אין-סוף.

וזהו שאמרו רז"ל⁵⁹ אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש ופירש רש"י⁶⁰ הכנעה ושפלות, דכיון שענין התפלה הוא שיוצא ממציאיותו ונכלל באור אין-סוף, ביטול, לכן גם ההכנה לתפלה היא הכנעה ושפלות, ביטול. אלא שהביטול לתפלה הוא מצד הקירוב לאלקות, שנרגש בו העילוי וההפלאה דאור אין-סוף שלכן רוצה להכלל בו, והביטול שלפני התפלה הוא שמתמרמר על ריחוקו מאלקות. ולכן, הביטול לתפלה הוא ביטול דכלות הנפש שהוא נכלל באלקות, והביטול שקודם התפלה הוא הכנעה ושפלות.

(55) ראה לקו"ת פינחס שם רפ"ג (עא, א) "ומעתה יובן ענין זה גם כן בתפלה שכנגד הקרבנות". ויש לומר, דמה שכתוב שם בתחלת המאמר (עז, ג) שירידת הנשמה היא צורך עליה, זה שייך לענין הקרבנות שבאדם.

(56) ברכות כו, ב.

(57) צוואת הריב"ש (הוצאת קה"ת) סי' לה.

(58) כ"ה הלשון בצוואת הריב"ש שם.

(59) ברכות ל, ב.

(60) כן הוא ("הכנעה ושפלות") בכמה מקומות בדא"ח בשם רש"י (סה"מ תרס"ה ס"ע קצד. תרע"ח ריש ע' צד. ה"תש"ז ע' 203. ועוד), אבל בפירוש רש"י לפנינו אין תיבת ושפלות. ויש לומר שתיבת ושפלות (שמובאת בחסידות) באה לתוספת ביאור ענין ההכנעה.

ח) וביאור הענין שבעבודת הקרבנות מודגש ענין ההעלאה והביטול בפרטיות יותר, יובן בהקדים מה שבקרבנות נאמר³⁵ ריח ניחוח ופירשו חז"ל³⁶ נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני, וצריך להבין, הרי זה שאמרתי ונעשה רצוני הוא בכל המצוות, ואף-על-פי-כן נאמר זה בקרבנות דוקא. ומבאר אדמו"ר הזקן³⁷ בהקדים מה שאמרו רז"ל³⁸ עד שלא נברא העולם היה הוא ושמו בלבד. דשמו הוא בחינת מלכות, שהיא מקור ההשפעה וחיות הנבראים, ושמו שהיה קודם שנברא העולם הוא בחינת המלכות כמו שהיתה כלולה באין-סוף ברוך-הוא, דבהיותה שם אינה בבחינת מציאות, כמו אור הכלול במאור שאינו במציאות. ואחר-כך נעשה התפשטות האור והזיו להחיות³⁹ הנבראים מאין ליש. ומבאר, דזה שהאור ירד ממדרגתו (כמו שהיה כלול באין-סוף) להחיות הנבראים מאין ליש, הוא לצורך עליה, בכדי שיהיה מיש לאין, היינו, שהיש יהיה בטל ונכלל באור אין-סוף ברוך-הוא ממש. ועל-פי זה מבאר זה שבקרבנות (דוקא) נאמר ריח ניחוח (ניחוח מלשון נחת רוח), כי עיקר הנחת רוח והתענוג דלמעלה הוא מזה שהיש מתבטל ונעשה בחינת אין, ועיקר הביטול יש לאין הוא במעשה הקרבנות. דענין הקרבנות הוא העלאה מלמטה למעלה, שהתחנות יוצא ומתבטל ממציאיותו ועולה (נכלל) למעלה (כדלקמן סעיף ט').

סיכום: דווקא בקרבנות נאמר "ריח ניחוח, נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני", כי עיקר התענוג שלמעלה הוא מזה שהיש מתבטל ונעשה אין, ועיקר הביטול הוא במעשה הקרבנות, שהתחנות יוצא ומתבטל ממציאיותו ועולה ונכלל למעלה.

ולהוסיף⁴⁰, דנוסף להעלאה דהקרבן עצמו, שהבהמה שהקריבו על גבי המזבח היתה נשרפת (מתבטלת ממציאיותה) ונכללת באש של מעלה, נעשה על-ידי זה העלאה גם במלאכים העליונים. כמו שכתוב⁴¹ את

(35) ויקרא א, ט.

(36) פרש"י עה"פ. ספרי (הובא בפרש"י) עה"פ פינחס כח, ח. וראה גם פרש"י עה"פ תצוה כט, כה.

(37) לקו"ת פינחס שם.

(38) פרקי דר"א פ"ג.

(39) כן הוא הלשון (להחיות הנבראים) בלקו"ת שם, אף שבענין "מאין ליש" מתאים יותר הלשון "להוות" (וכמו שכתוב בלקו"ת שם גופא (לאחרי זה) "התהוות מאין ליש").

ואולי יש לומר, שהעליה הנבראים (הרצוא וההעלאה שלהם ליכלל באלקות) שנעשה על-ידי

יירדת האור, היא בעיקר על-ידי היירדה בהאור להחיות את הנבראים*. כי ענין התהוות הוא, שהכח האלקי מהווה דבר חדש, וענין החיות הוא, שהחיות הנבראים עצמם הוא החיות האלקי. ועל-ידי ההתבוננות דהחיות שבהנבראים עצמם הוא (בעצם) בלתי מוגבל (וזה שנעשה חיות מוגבל הוא על-ידי היירדה), על-ידי זה מתעורר הרצוא והתשוקה ליכלל בהאור כמו שהוא לפני יירדתו.

(40) ככל הבא לקמן ראה לקו"ת פינחס שם עז, ג"ד.

(41) פינחס כח, ב.

(* אף שגם זה שהאור מהווה את הנבראים הוא על-ידי יירדה (ראה המשך תנ"כ ב"ב ח"ב פ' שצה ואילן. ובכ"מ).

מורה (לא רק על ענינו אלא גם) על החיות אלקי שבון. דקרבן הוא מלשון קירוב⁵⁰, שמתקרב לאלקות. וזה מורה על ענין ההעלאה. דבהמשכה מלמעלה למטה, החיבור שלו עם אלקות הוא על-ידי שאלקות נמשך (מתקרב) אליו, וקרבן מלשון קירוב (שהוא מתקרב לאלקות) הוא, שהוא יוצא ממקומו (מציאותו) ונכלל באלקות⁵¹. ויש לקשר זה עם מה שכתוב בלקו"ת⁵¹ דלהקריב הוא אותיות להקריב, דרקבון הוא ביטול בתכלית. ויש לומר הביאור בזה, שההעלאה דקרבנות היא לאור אין-סוף שלמעלה משייכות לעולמות⁵² [ותירה מזה, שההעלאה דקרבנות היא למעלה עד אין קץ, כמו שכתוב בפע"ח⁵³, דאיתא בזהר⁵⁴ עד היכן סליק רעותא דקורבנין כו' לעילא לעילא עד אין-סוף], ולכן הביטול דקרבנות הוא ביטול דרקבון, ביטול בתכלית.

סיכום: "קרבן" מלשון "קירוב" - (לא שאלוקות נמשך ומתקרב אליו אלא הוא מתקרב לאלוקות) הוא יוצא ממקומו ומציאותו ונכלל באלקות, ענין ההעלאה; "להקריב" אותיות "להקריב" - ההעלאה בקרבנות היא לאור אין-סוף שלמעלה משייכות לעולמות, ולכן הביטול הוא ביטול בתכלית, ריקבון.

(50) ראה ספר הבהיר סי' מו (קט). הנסמן לעיל
 ח"א ע' קסד הערה 15.
 (51) חוקת נז, ב (מפע"ח שער ה (שער עולם העשירי) פ"ג).
 (52) כמובן גם מזה שמביא בלקו"ת פניחס שם (נעתק לעיל ס"ח) הענין דהוא ושמו בלבד.
 (53) שער א (שער התפלה) פ"ה.
 (54) ראה זהר ח"ב רלט, א. ח"ג כו, ב.

(* בסה"ש תש"ע נ" 111 מובא בשם אדמו"ר הזקן "כל בעלי השיר, נשמות ומלאכים, יוצאין בשיר כו', שההעלאה כו' שלהם היא על-ידי ניגון ושיר". אבל בכמה וכמה מקומות מבואר שבבעלי השיר קאי על מלאכים. ובסה"ש תרס"ח נ" עז, אף דמבואר שם שגם העליה דתשמות היא על-ידי שיר, מבאר שבבעלי השיר קאי על מלאכים. ואולי יש לומר דמה שכתוב בסה"ש תש"ג נשמות ומלאכים - קאי על הענין (שהעליה שלהם היא על-ידי שיר) ולא על "בעלי השיר".

יב המשכה והעלאה
 בפנים מבאר את ההבדל בין המשכה להעלאה, ש"בהמשכה מלמעלה למטה, החיבור שלו עם אלקות הוא על ידי שאלקות נמשך ומתקרב אליו", ואילו העלאה היא "שהוא מתקרב לאלקות, שהוא יוצא ממקומו ומציאותו ונכלל באלקות".
 ליתר ביאור: בהמשכה, מציאותו של האדם קיימת, אלא שהוא מקבל ר"אוסף" לתוך עצמו ענין אלוקי. הוא נשאר קיים במקומו, אלא שהוא "יודע" יותר על אלקות. בהעלאה, לעומת זאת, האדם "נגמר" ומציאותו מתבטלת ונכללת באלקות (על דרך ההתכללות בניגון).
 כד דייקת, ניתן לראות שלאורך כל המאמר, כל אימת שמדבר על העלאה, מוסיף ומדגיש שזו "התכללות ושריפה", מפני שלא מדובר על סתם רצון להתחבר לאלקות, אלא על יציאה ר"כליון" של מציאות התחתון והתכללות שלו בעליון (ראה במילואים ההבדל בין המשכה כאן להמשכה שבעבודת הכוהנים).

קרבני לחמי לאשי, אשי הם השרפים, והקרבן הוא הלחם והמוזון שלהם, שמוסיף בהם כח וחיות להבטל ולהכלל באור אין-סוף ועד לאשתאבא⁴² בגופא דמלאכ. וזהו ענין השיר שהיה בשעת הקרבת הקרבנות, כי כל עליה היא על-ידי שיר. כמאמר רז"ל⁴³ כל בעלי השיר יוצאין בשיר ונמשכים בשיר, ומובא בלקו"ת⁴⁴ בשם ס' לקו"א של הרב המגיד, דבעלי השיר הם המלאכים⁴⁵ [ויש לקשר זה עם הפירוש (בפשטות) שבעלי שיר הם חיות שונות שיר בצוארם⁴⁶, כי גם המלאכים נקראים בשם חיות ובהמות⁴⁷], ופירוש יוצאין בשיר הוא, שעל-ידי השיר שאומרים המלאכים הם יוצאים מהכלים שלהם, להתכלל באור אין-סוף ברוך-הוא⁴⁸.

סיכום: על-ידי ההעלאה של הקרבן נעשה העלאה גם במלאכים העליונים: הקרבן הוא הלחם והמוזון שלהם, שמוסיף בהם כוח וחיות להתבטל ולהיכלל באור אין-סוף; ועל-ידי השיר שהיה בשעת הקרבת הקרבנות, המלאכים "יוצאים בשיר", יוצאים מהכלים שלהם להתכלל באור אין-סוף.

ט) ולהוסיף, דזה שקרבנות הוא ענין ההעלאה, מובן גם מזה שנקראים בשם קרבן. [ובפרט על-פי תורת הבעש"ט⁴⁸ (על הפסוק⁴⁹ לעולם ה' דברך נצב בשמים) דשמו של כל דבר אשר יקראו לו בלשון הקודש

(42) זח"א ריו, ב.
 (43) שבת נא, ב (במשנה).
 (44) ברכה צח, א.
 (45) בלקו"ת ברכה שם, שגם עליית הנשמות היא על-ידי שיר. ואולי יש לומר, דזה שאמרו רז"ל "בעלי השיר יוצאין בשיר", ד"בעלי השיר" הם המלאכים* (שנקראים בשם בהמות וחיות), הוא - כי העליה דמלאכים היא שהם יוצאים מההגבלה דהגוף שמגביל אותם, מה-שאין-כן נשמות [שאין להם גוף, כמבואר בלקו"ת ברכה שם], זה שהם צריכים לעליה הוא לפי שההשגה שלהם מצד עצמם היא בהגבלה. וכמאמר רז"ל הנ"ל שאומר "יוצאין בשיר" מדבר ביציאה מההגבלה דהגוף [בדוגמת יציאה כפשוטה, שהיא יציאה מהמקום שהיה שם (ולא שיוצא מעצמותו], ועליה זו ד"יוצאין בשיר" היא רק במלאכים ("בעלי השיר"), ולא בנשמות.
 (46) פרש"י שבת שם.
 (47) תניא רפ"ט. ובכ"מ.
 (48) שעהיה"א בתחלתו.
 (49) תהלים קיט, פט.

יא "על ידי השיר הם יוצאים מהכלים שלהם להתכלל באור אין-סוף"
 כמאמר רז"ל "כל בעלי השיר יוצאין בשיר ונמשכין בשיר", הפירוש הפשוט ב"שיר" הוא טבעת, הפירוש שהובא בשם הרב המגיד הוא שהכוונה היא ל"שיר" וניגון, שעל ידי השיר המלאכים "יוצאים מהכלים שלהם להתכלל באור אין-סוף" (שזהו ענין ההעלאה).
 הקשר בין שני הפירושים: לטבעת אין נקודת התחלה וסיום. נקודה זו אפשר לראות במוחש גם ב"שיר" וניגון: מי שהוא בעל חוש בנגינה, מסוגל להמשיך ולנגן את אותו ניגון שוב ושוב בלי להפסיק, משום שמציאותו שלו כאילו "נגמרת" וכל כולו מתכלל עם הניגון ונמצא בתוכו (ליתר ביאור על "העלאה" כמובן של "התכללות", ראה בביאור הבא).